מוסרות. דבטלינהו עובד כוכבים: **גגר כן גגר.** חכם בן חכם: **דיפרקינה.** שיוכל לתרלה. ולקמן מפרש מאי קא קשיא ליה: **דרב גידל.** דאין ביטול לתקרובת והכא קתני מותרות: **מהליעין.** נוטלין תולעת שבאילן: **ומזהמין.** כשיש מכה באילן וגפרה קצת קליפתו מדביקין אם זבל וקושרין אלא יומות ולא דמי אלי לאין מזבלין דמועד קטן (דף ג.) דהתם זבול דקרקע והיא עבודה שבשדה ושבכרם: **כאן וכאן.** שביעית ומועד אין מגזמין קוטע את הענף כדי שיוציא נופות הרבה שביעית הגיזום: **אבל סכין שמן לגיזום.** כדי שלא יתות האילן אם נגזם קודם לכן. מלאכה שהיא עבודת קרקע אסר רחמנא והני מלו מלאכת קרקע נינהו דאוקומי אילנא בעלמא הוא שלא יתות ואין מסציחו לאילן אלא מעמידו בכמות שהוא: **אלא ויהוס.** דשביעית אגיזום דשביעית קשיא ליה דקתני כאן וכאן אין מגזמין: **אוקומי.** שלא יתקלקל מכמות שהוא אבל אינו מסציחו: **אברוי.** מחזיקו ומסציחו: **ועושין להם כתים.** גדר אמה גובה סביבותיו וממלאין אותו עפר: **עד ראש השנה.** שלו ערב שביעית אע"פ שעובדת האילן אסור שלשים יום לפני ראש השנה הכא שרי שלא יתותו הטטיעות להנך שלשים יום מדרבנן הן והכא לא גזור: **דרב עוקבא.** במסכת סוכה בפ' לולב וערבה: **קישקושי.** חפירה תחת הזיתים: **סתומי פילי.** אם נתגלו שרשי האילן שרי לאוקומי הוא: **אם הפגין.** פגי תאינה סכין אותן בשמן כשהן חוטטין כדי שיהו שמינות: **מפטמין אותן.** ממלאין את הנקבין שמן. פגין הוא פירי עצמו כשגדל מעט: **האי אוקומי והאי אוקומי.** זיהום גמי אוקומי הוא מדשרי ליה בשביעית כדשנינן לעיל מאי שנא סיכה דשרי דקתני סכין שמן לגיזום כו': **עבודה כוכבים שעובדין אותה במקל.** שמקשקשין לפניה במקל: **שבר מקל בפניה חייב.** כדאמרינן בפרק ד' מיתות (סנהדרין דף ס.): דכל עבודות שבפנים שעבד בהן עבודת כוכבים בין דרכה בכך בין שאין דרכה בכך חייב דכתיב[ז] זובח לאלהים וגו' אלא[ח] מידי דחזי לשם אסור לכל עבודת כוכבים ודבר שאינו כעין פנים דרכה בכך חייב דנפקא לן מאיכה יעבדו הגוים האלה וגו'[ט] אין דרכה בכך פטור וזו אם לא היו עובדין אותה במקל לא מחייב בשבר מקל דלא שייכא בפנים ואם היו עובדין אותה בזריקת מקל לא מצי למידק[י] זרק מקל בפניה פטור ואם בשבירת מקל פלחי לה פשיטא דחייב ואפ' לא דמי לפנים אלא כגון שהיו עובדין אותה בנקשקוש מקל או בעניין אחר הלכך שבר מקל בפניה חייב ואע"פ שאין עבודתה בכך דכיון דדמי שבירה לזביחה בהמה של פנים שאובר מפרקתה הרי זבח לפניה דבר שרגילה בו אבל זרק פטור הואיל ואין עבודתה בכך והא לא דמיא לעבודת פנים כדמפרש לקמן [נא.]: **וריקה המשתברת.** כגון זריקת דם[יא] של פנים שאינה מחוברת אלא משתבר וטופל טיפים טיפים: **ספת לה צואה.** האכילה צואה: מייב

מותרות ישראל שהביא אבנים מן המרקוליס וחיפה בהן דרכים וסרטיאות אסורות ולית[ו] נגר ולא בר נגר דיפרקינה אמר רב ששת אנא לא נגר אנא ולא בר נגר אנא ופריקנא ליה מאי קושיא ליה דרב גידל בעינא כעין פנים וליכא אמר רב יוסף בר אבא איקלע רבה בר ירמיה לאתרין ואתא ואייתי מתניתא בידיה מתליעין ומזהמין בשביעית [א]ואין מתליעין ומזהמין במועד כאן וכאן [ב]אין מגזמין [ג]וסכין שמן לגזום בין במועד בין בשביעית ולית נגר ולא בר נגר דיפרקינה אמר רבינא אנא לא נגר אנא ולא בר נגר אנא ומפרקינא לה מאי קא קשיא ליה אילימא מועד אשביעית קא קשיא ליה מאי שנא שביעית דשרי ומ"ש מועד דאסור מי דמי שביעית מלאכה אסר רחמנא טירחא שרי מועד אפ' טירחא נמי אסור ואלא זיהום אגיזום קא קשיא ליה מ"ש זיהום דשרי ומ"ש גיזום דאסור מי דמי זיהום אוקומי אילנא ושרי גיזום אברויי אילנא ואסור ואלא זיהום אזיהום קא קשיא ליה דקתני מתליעין ומזהמין בשביעית ורמינהי [ד]מזהמין את הנטיעות וכורכין אותן וקוטמין אותן ועושין להם בתים ומשקין אותן עד ר"ה עד ר"ה אין [ה]בשביעית לא ודלמא כדרב עוקבא בר חמא [ו]דאמר רב עוקבא בר חמא תרי קשקושי הוו [ז]חד לאברויי אילנא ואסור וחד לסתומי פילי ושרי ה"ג תרי זיהמומי הוי חד לאוקומי אילני ושרי וחד לאברויי אילני ואסור ואלא סיכה אסיכה קא קשיא ליה דקתני סכין שמן לגזום בין במועד ובין בשביעית ורמינהי [ח]סכין את הפגין ומנקבין ומפטמין אותן עד ר"ה עד ר"ה אין [ט]בשביעית לא מי דמי הכא אוקומי אילנא ושרי התם פטומי פירא ואסור א"ל רב סמא בריה דרב אשי לרבינא [י]בר ירמיה סיכה דמועד אזיהום דמועד קא קשיא ליה מכדי האי אוקומי והאי אוקומי מאי שנא האי דשרי ומאי שנא האי דאסור היינו דקא"ל לית נגר ולא בר נגר דיפרקינה אמר רב יהודה אמר רב עבודת כוכבים שעובדין אותה במקל שבר מקל בפניה חייב זרק מקל בפניה פטור א"ל אביי לרבא מאי שנא שבר דהוה ליה כעין זביחה זרק נמי הוה ליה כעין זריקה אמר ליה בעינא זריקה משתברת וליכא איתיביה [יא]ספת לה צואה או שנסך לפניה עביט של מימי רגלים חייב

ביטול לא צריך ומותר בלא ביטול דלא דמי לתקרובת מזבח ובתקרובת שאינו כעין פנים לא בעי ביטול ואי נמי של עבודת כוכבים היו ולגוי מדליקים אותן ושייך להו ביטול כעבודת כוכבים עצמה מכל מקום מכיון שכיבו הכומר אין לך ביטול גדול מזה דשוב אינו רוצה להדליקן לפני עבודת כוכבים אלא ליהנות הוא מהן ולצורכו נוטלן וחתיכות של שעוה שנותנין נמי לעבודת כוכבים מותרות דאפילו נוי ליכא ותקרובת כעין פנים ליכא ואין הקדש לעבודת כוכבים ולא צריכי ביטול וכברות שמביאין דורון מותרין שהרי אין מביאין לעבודת כוכבים כי אם לשמשים[ב] ולכומריה ותקרובת עבודת כוכבים לא הוו שאין דרכן להאכיל לעבודת כוכבים כדורות לאשויים כך נראה לר"י והגך מלבושי כומריה נוי שלהם הוא ולא של עבודת כוכבים ומותרין בלא ביטול וכן כלי שקורין קליש"א אין משמשין בו לעבודת כוכבים אבל אותן כלי מתחה שמקטרין בו אסור משום משמשי עבודת כוכבים ונרות ביטול משום שמקטרין בו לעבודת כוכבים ומכירתו לאו היינו ביטולו דקיימא לן כרבנן דפליגי אדרבי במתני' (דף נג.) במכרה או כשמשכנה ואמרי לא ביטל והוא הדין למשמשי עבודת כוכבים שאינן בטעים בכך וכן כל כלי נוי של עבודת כוכבים כך פסק רבינו שמואל בשם רבינו שלמה משמע מתוך פירושו שהתיר הכברות לפי שאין עושין אותן תקרובת הא אם היו מביאין אותם לשם עבודת כוכבים היו אסורין דכעין פנים הוא שהוא רואה להקריב לפניה דדמיא למנחת מאפה תנור ואע"ג דליכא זריקה המשתברת וכן משמע מתוך פרש"י ומה שפירש כעין פנים [ג] זהו כעין זבחים שנמקדש דהוו תקרובת דכתיב (שמות כב) זובח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו אלמא דאפילו זריקה שאינה משתברת כיון דהוי דומיא דלפנים קרי זבח עבודת כוכבים ואפנים אין עובדין בהם בפנים ואין נראה לר"י דהא בכולה שמעתין משמע דאפילו בכעין פנים בעינן זריקה המשתברת וכן משמע בסמוך ואפ' בעבודת כוכבים שדרכה לעובדה במקל לכן נראה לפרש כעין פנים כעין זביחה וזריקה דבר המשתבר: **ואין** מתליעין ומזהמין **במועד.** ומיירי כגון שאינו אבל בהמתנה עד לאחר המועד דאל"כ שרי כיון דאוקומי אילנא הוא מדשרי ליה בשביעית דהא דבר האבד מותר במועד אי נמי אפי' הוא אבד ממש איכא למימר דאסור במועד משום טירחא יתירא כדאמרי' בפ"ק דמועד קטן (דף ד.) דאסור להשקות זרעים נמי קילון משום טירחא יתירא אע"פ שמותר להשקות נמי גשמים משום דבר האבד: **ומשכין** אותן עד ראש השנה. פירש הקונט' אע"פ שעבודת האילן אסורה שלשים יום לפני ראש השנה הכא שרי שלא יתותו הטטיעות להנך ל' יום דרבנן והכא לא גזור וקשה כמאן אי כר"ע האמר מוספת שביעית דאורייתא מבחרים ובקליר תשבות ואי כר' שמעאל הלכה למשה מסיני היא אלא יש לפרש בשביעית בזמן הזה דרבנן ורבי היא כדאמר אביי בפ"ק דמועד קטן (דף ד.) דאסור להשקות זרעים נמי קילון משום טירחא יתירא אע"פ שמותר להשקות נמי גשמים משום דבר האבד: **משכין** אותן עד ראש השנה. פירש הקונט' אע"פ שעבודת האילן אסורה שלשים יום לפני ראש השנה הכא שרי שלא יתותו הטטיעות להנך ל' יום דרבנן והכא לא גזור וקשה כמאן אי כר"ע האמר מוספת שביעית דאורייתא מבחרים ובקליר תשבות ואי כר' שמעאל הלכה למשה מסיני היא אלא יש לפרש בשביעית בזמן הזה דרבנן ורבי היא כדאמר אביי בפ"ק דמועד קטן (דף ד.) דאסור להשקות זרעים נמי קילון משום טירחא יתירא אע"פ שמותר להשקות נמי גשמים דדמי שבירה לזביחה בהמה של פנים שאובר מפרקתה הרי זבח לפניה דבר שרגילה בו אבל זרק פטור הואיל ואין עבודתה בכך והא לא דמיא לעבודת פנים כדמפרש לקמן [נא.]: **וריקה המשתברת.** כגון זריקת דם[יא] של פנים שאינה מחוברת אלא משתבר וטופל טיפים טיפים: **ספת לה צואה.** האכילה צואה: מייב

מלאכות אינן אלא מדרבנן: **שבר** מקל לפניה חייב. וה"ה שבר אבנים לפני מרקוליס שדרכו בזריקה: **ספת** לה צואה. פי' בקונט' האכילה צואה לשון מי ספו לך מאליה בריש פסחים (דף ג.) ולשון ספת קשה שהיה לומר ספה ועוד דבלשון משנה לא מצינו אכילה בלשון ספייה לכך נראה לפרש ליכלה בצואה לשון טיבול כמו לא יספות במלח ויאכל דפרק הפועלים (ב"מ דף פט.):

מייב

עין משפט נר מצוה

ג א מיי' פ"ח מהל' יו"ט הלכה י סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקלו סעיף יב:

ד ב מיי' פ"ח ופ"א מהל' שמיטין הלכה ה סמג שם ועשין קמח טוש"ע שם סעיף יא:

ה ג מיי' פ"ח מהל' יו"ט הלכה י סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקלו סעיף יב:

ו ד מיי' פ"ג מהל' שמיטין הל' ט:

ז ה מיי' שם פ"א הלכה ה:

ח ו מיי' שם הלכה ז:

ט ז מיי' שם פ"ג הלכ' ט:

י ח מיי' שם פ"א הל' ה:

יא ט מיי' פ"ג מהל' עבודת כוכבים הל' ד:

רבינו חננאל

וסטרטיות מותרות. ישראל שהביא אבנים מן המרקוליס וחיפה בהן דרכים וסטרטיות אסורות. ולית נגר בר נגר דיפרקינה. פי' למה עובד כוכבים שחיפה באבני מרקוליס הדרכים מותרות. והלא קשיא עלה הא דאמר תקרובת עבודת כוכבים אין לה בטילה עולמית ואין חרש בר חרש כלומר אין חכם בן חכם יכול לפרק זו הקושיא: אמר רב ששת אנא לא חכם ולא בן חכם. והנני מפרקה. האי תנא דמתיר סבר בעינן תקרובת בהמה כעין תקרובת פנים בקדש. אבל תקרובת אבנים לאו תקרובת היא. וכן עוד אייתי דא מתניתא מתליעין ומזהמין בשביעית ואין מתליעין ומזהמין במועד [ב] ובין בשביעית ולית נגר בר נגר דיפרקינה. פי' מתליעין עוקרין התולעין מן האילן בחרמש או בקרדום. מזהמין משקין את האילנות מים וזבל. ומגזמין קוצצין בדי האילן וסכין מקום הקציצה שמן כדי שלא יכהו הקור רימות האילן. אמר רבינא אנא לא נגר ולא בר נגר ומפרקינה לה מאי קושיא ליה אילימא אמאי קא שרי בשביעית ואסור במועד. שביעית דמלאכה קא אסר רחמנא הני לאו מלאכה נינהו מועד דאפילו טרחא נמי אסיר. הני נמי טרחא נינהו: ואי זיהום אגיזום קשיא ליה אמאי זיהום בשביעית שרי. וגיזום אסור. זיהום אוקומי אילנא שהוא דיבול להאכיל וזהמא את האילן שלא יכות שרי. גיזום שהוא חיתוך הזמורות להחליף אחרים תחתיהן להברות האילן ולהפריחו הוא ואסור. אלא הא קשיא ליה ועלה אמר לית נגר ובר נגר דיפרקינה. איני דזיהום בשביעית שרי. והא תנינן מזהמין הנטיעות וכורכין אותם. וקוטמין אותם. פי' מפני הצנה שלא יכותו שעדיין נטיעות קטנות הן. ועושין להם בתים. פי' חפרין להן נקעין בעקריהן שיתקבצו בהן המים ומשקין אותם עד ראש השנה. עד

מסורת הש"ס

ב) [כמלכים ב כד פסוק יד מתרגם של המרס והמסגר מרס נגר עדון], ג) שביעית פ"ב מ"ד, ג) סוכה מד: מ"ק ג., ד) שביעית פ"ב מ"ה ע"ש, ה) רבה בר ירמיה כל"ל, ו) כמ"ש: כל, ז) [שמות יב], ח) כמ"ש: אלמא, ט) [דברים יב], י) [למימר רש"ש], כ) כמ"ש: לגלמים.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה זריקה וכו' דם שבפנים שאינה מחוברת: (ב) תוד"ה בעינן (בעמוד ה) כעין פנים כעין זבחים שבמקדש הוא דהרי כל"ל ותיכת זהו ממקן:

מוסף רש"י

מותרות. שהרי ביטלו העכו"ם שמתר לגל (לעי"ל מב.). לאברויי אילנא. כמו (יחזקאל כג) וכרת אותם מחרבותם, לנקוב הטפר שעל הטרפים ולהחזיר שיהא כך ומיתות והאילן מגזים, כך שמעתי, ליגנא אחרינא להכרת את האילן ולהסציחו (סוכה מד:). ואסור. דהוי משום דוזמא (חו"ל ג.). לסתומי פילי. שהטרפים מגולים ומרוץ לכסותם שלא יינגס האילן, פילי נקעים (סוכה מד:) שמטמס בקעים של אילן (חו"ל ג.). ושרי. לאות בין משום שמקלא (שם). לאוקמי אילנא. שלא יתות ואינו עושה להסציחן אלא לקיימן, שרי (סוכה מד:).

רבינו חננאל (המשך)

ר"ה אין בשביעית לא. ופרקינן כדאמר מר עוקבא בר חמא במסכת סוכה תרי קישקושי הוו. פי' קישקוש כדכתיב לקושש קש חד לאברויי אילנות כגון קשקוש ב) יבישין בדין ועלין ופסולת וחד לסתומי פילי. לסתום הסדקין שבאילן. הכא נמי תרי זיהום הוו חד לאברויי אילני שעושין בו הרבה ואסור. וחד לאוקומי אילני ושרי: פי' סיכה סכין שמן לגיזום שלא יכהו הברד. וסיכה לפגין כדי שיתבשלו בשמש ויוכשרו מהרה לאכילה. וסיכת הפגין הוא פטומי פירא. לפיכך אסור בשביעית וסיכת שמן לגיזום לאוקומי. ואסיק' מכדי זיהום דתני בשביעית שרי ובמועד אסור לאוקומי הוא. וסיכת שמן לאוקומי הוא. וכיון דתרוויהו לאוקומי נינהו אמאי סיכה במועד שרי וזיהום אסור. קשיא: פי' שבר מקל בפניה. השבירה היא מעשה עבודה כגון חתיכה אבל זריקה אינה מעין עבודה. ספת לה צואה אי ניסך לה עביט של מימי רגלים חייב.

ז) חסר כאן וכ"ל אבל אין מגומגם כין במועד וכין בשביעית לית נגר וכו'. ח) אולי כ"ל כגון קישקוש של נדין ועצים ועלין וכו'.

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה נא.

חייב. אפילו אין עבודתה נכר: לימא. מילתיה דרב כתנאי: **שחט לה חגב.** לכל עבודת כוכבים שבעולם בין דרכה בין אין דרכה נכר: **מר סבר.** רבי יהודה סבר אמרינן כעין זביחה ואע"פ דלאו זביחה ממש היא דהא אין שחיטת חגבים נוהגת והויא כשבירת מקל [1]דחייב הואיל ואיכא למימר כעין זביחה וה"ה שבירת מקל דהויא שבירה ומיתוך מדלא אשמעינן לוז ותרנגול דשייכא ביה שחיטה ממש: ורבנן סברי לא אמרינן בשבירה כעין זביחה: **לא דכ"ע לא אמרינן כעין זביחה.** ובמקל אפילו רבי יהודה פטר וליתא לדרב דכעין פנים בעינן מידי דדמי לזביחה כגון מיה ועוף ובהמה אפי' אין רחויין לקרבן: **ושאני חגב הואיל ונואסרו דומה לבהמה.** דיש לה לאור כבהמה ולהכי מחייב רבי יהודה דכעין שחיטת פנים הוא: **שבר מקל לפניה חייב ונאסרה.** המקל בין שעבודתה בשבירה בין שאין עבודתה בשבירה הוא עבודה להתחייב והויא תקרובת ליאסר כדאמרן דכעין זביחה היא: **זרק מקל בפניה חייב.** וכגון שעבודתה בזריקת מקל מאיכה יעבדו[1]: **ואינה נאסרה.** המקל דלא הוי תקרובת אלא מידי דכעין פנים: **אלא מעתה.** דבעינן כעין פנים המזרקות למרקולים במה יאסרו: **כמגדל עבודת כוכבים.** המוספת על המרקולים קטן ליעשות מרקולים גדול ואיסורו משום עבודת כוכבים עצמה ולא משום תקרובת אבל מקל לא איתעביד עבודת כוכבים דעיקרה של עבודת כוכבים לאו מקל [2]ניהו: **הא לא פליגא.** דהא כולה גידול עבודת כוכבים ניהו: **ותקרובת לחבירתה.** לענין שתהא חבירתה נעבדה ממנה ונאסרה ממנה חבירתה משום עבודת כוכבים וניתרת בביטול אבל תקרובת למהוי זבחי מתים[3] שאין בטלין עולמית לא הוו דכעין פנים בעינן ומקל לא איתעביד עבודת כוכבים ושרי לגמרי: **בשרייתא דשתרי.** שהרי עבודת כוכבים נעשית אבל לא נעבדה עדיין: **אי ידעת לה.** אם אתה מכירה לאחרונה זיל שקלה כלומר שאין לה היכר לפיכך כולה אסורה: **תקרובת לעצמה.** שהרי אין לה עבודה אחרת אלא זריקה ובזריקתה נעשית עבודת כוכבים ונעבדת ואפילו אחרונה נאסרת משום עבודת כוכבים עצמה: **הרי אלו מותרין.** בגמרא מפרש טעמא לקמן (עמוד ב): **שבטלן מפחלה.** לגורך עבודת כוכבים ובבלירותן עבדה לעבודת כוכבים דהוי כשבר מקל לפניה דדמי לזביחה: **בלפי לה.** משמע שראוי לשם הכתוב מדבר: **דוקין.** טייל"ל: **לבני נח.** כל זמן שלא ניתנה תורה אף ישראל נקראו בני נח: **חזיא לגבוה בבמה דידהו.** דילפינן לקמן דמחוסר אבר נאסר להן ולא מוס אחר: **אלא במחוסר אבר.** דלא אשכחן דליתחזי לגבוה: **הכא בבמה שחיין ראשי אברים שלה.** שגלוי וידוע לפניו שעתיד להקריב נח כדכתיב ויקח מכל הבהמה הטהורה וגו'[1]: **מלהחיות זרע נפקא.** דכר שעושה פירות וטריפה שניקב קרום של מוח לו שחתכו רגליה שוב אינה יולדת: **אלא למ"ד טריפה יולדת.** לימטריך מכל החי למעוטה דלא נפקא מלהחיות זרע: **בדומין לך.** ולא טרפה הלכך מכל החי למחוסר אבר אתא: **ודלמא נח נופיה עריפה הוה.** ואע"ג דחי כמה שנים דלמא טריפה היה ס"ל הלכך לא נפקא מאתך דמעוטי טריפה ואתא מכל החי למעוטה ולא ממשמעותא דהחי דהא טריפה היה אלא מרינהו ומפרשים להאי החי לשון בריאות וטריפה הוא דאימעיט אבל מחוסר אבר לא: **להחיות זרע למה לי.** הא אימעוט טריפה: **אי מאתך.** טריפה הוא דממעיט אבל זקן וסרים מחמת חולי דאתא אמינא בעלמא אמר רחמנא לעייליהו וטריפה לא ניעול שתמות בתיבה אבל לעשות פירות לא איכפת ואפילו זקן וסרים ניעול קמשמע לן: **למרקולים.** אף על פי שאין עבודתו בזביחה: **לבדרכה.** לעבודת כוכבים שעבודתה בזביחה דהא נפקא לן מאיכה יעבדו: עד

חייב בשלמא עביט של מימי רגלים איכא זריקה משתברת אלא צואה מאי זריקה משתברת איכא בצואה לחה לימא כתנאי שחט לה חגב ר' יהודה [4]מחייב וחכמים פוטרים מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר אמרינן [2]כעין זביחה ומר סבר לא אמרינן כעין זביחה אלא כעין פנים לא דכ"ע לא אמרינן כעין זביחה אלא כעין פנים בעינן ושאני חגב הואיל וצואה דומה לצואר בהמה אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה אמר רב [3]עבודת כוכבים שעובדין אותה במקל שבר מקל בפניה חייב ונאסרת זרק מקל לפניה חייב ואינה נאסרת א"ל רבא לר"נ מאי שנא שבר דהויא ליה כעין זביחה זרק נמי הויא ליה כעין זריקה א"ל [5]בעינן זריקה משתברת וליכא אלא מעתה אבני בית מרקולים במה יאסרו א"ל אף לדידי קשיא לי ושאלתיה לרבה בר אבוה ורבה בר אבוה לחייא בר רב וחייא בר רב לרב וא"ל נעשה כמגדל עבודת כוכבים הניחא [6]למ"ד עבודת כוכבים של עובד כוכבים אסורה מיד אלא למ"ד עד שתעבד תישתרי דהא לא פלחה א"ל כל אחת ואחת נעשית עבודת כוכבים ותקרובת לחברתה א"ה בתרייתא מיהא תשתרי אמר ליה אי ידעת לה זיל שקלה רב אשי אמר כל אחת ואחת נעשית תקרובת לעצמה ותקרובת לחברתה תנן מצא בראשו כסות ומעות או כלים הרי אלו מותרין פרכילי ענבים ועטרות של שבלים ויינות שמנים וסלתות וכל דבר שכיוצא בו קרב לגבי מזבח אסור בשלמא יינות שמנים וסלתות איכא כעין פנים ואיכא כעין זריקה משתברת אלא פרכילי ענבים ועטרות של שבלים לא כעין פנים איכא ולא כעין זריקה משתברת איכא אמר רבא אמר עולא כגון שבצרן מתחלה לכך א"ר אבהו א"ר יוחנן [7]מנין לזובח בהמה בעלת מום לעבודת כוכבים שהוא פטור שנאמר [1]זובח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו לא אסרה תורה אלא כעין פנים הוי בה רבא במאי אילימא בדוקין שבעין השתא לבני נח חזיא לגבוה בבמה דידהו לעבודת כוכבים מיבעיא אלא [2]במחוסר אבר וכדרבי אלעזר [3]דאמר ר' אלעזר מנין למחוסר אבר שהוא אסור לבני נח שנאמר [2]ומכל החי מכל בשר שנים מכל אמרה תורה הבא בהמה שחיין ראשי אברין שלה האי ומכל החי מיבעי ליה למעוטי טריפה [3]מלהחיות זרע נפקא הניחא למ"ד טריפה אינה יולדת אלא למ"ד טריפה יולדת מאי איכא למימר אמר קרא אתך אתך בדומין לך ודלמא נח גופיה טריפה הוה [4]תמים כתיב ביה דלמא תמים בדרכיו צדיק כתיב ביה דלמא תמים בדרכיו וצדיק במעשיו לא מצית אמרת דנח גופיה טריפה הוה דאי ס"ד נח טריפה הוה א"ל רחמנא דכוותך עייל שלמין לא תעייל השתא דנפקא מאתך [7]להחיות זרע למה לי אי מאתך ה"א לצוותא בעלמא ואפי' זקן ואפי' סרים קמ"ל [7]להחיות זרע: א"ר אלעזר [8]מנין לשוחט בהמה למרקולים שהוא חייב שנאמר [5]ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים אם אינו ענין לכדרכה דכתיב [6]איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם תנהו ענין לשלא כדרכה והא להכי הוא דאתא האי מיבעי ליה לכדתניא עד

חייב. פ"ה ואפי' אין עבודתה נכר ול"ל דמ"מ היתה רגילה בצואה דהא רב יהודה לא מיחייב [8](אלא) בשבירת מקל ואע"ג דדמי לזביחה רק בצואה ברגילה במקל וכן ההיא דחגב ל"ל שעובדין אותה בחגב בענין אחר אלא בשחיטה דאי אינה רגילה בו מה בעי לדמויה להך דרב יהודה לימא כתנאי ועוד כי משני דכ"ע לא אמרינן כעין זביחה אלא כעין פנים וטעמא דמחייב הואיל ולואר דומה לבהמה ואי אינה רגילה בו כלל ובאת לחייב מטעם שמקריב אותו כעין פנים גמור והוי כמו שוחט בהמה לעבודת כוכבים שחייב לכל עבודת כוכבים שבעולם מטעם שהיא עבודת פנים כדפירש לעיל בקונטר' וכי יועיל לואר דומה לבהמה להחמיר כעין פנים יותר משוחט בהמה בעלת מום לעבודת כוכבים דאמרינן לקמן דפטור אלא ודאי מייתי בעבודת כוכבים שרגילין לעבוד בחגב ודמי לדרכה בכך עופי מבהמה בעלת מום לעבודת כוכבים שאין דרכה בבהמה כלל ובהכי ניחא דלא קאמר דכ"ע אמרינן כעין זביחה כרב ומחייב בשבירת מקל בלאותה שעובדין אותה במקל והכא דפליגי בחגב פליגי באין עובדין אותה בכך דלא עדיף לואר דומה לבהמה מבעלת מום כדפרישית: **מנין למחוסר אבר.** פירשתי בפ"ק (לעיל דף ו.) וכל הסוגיא: אפילו

יב א מיי' פ"ג מהל' עבודת כוכבים הלכ' ד סמג לאוין מה עוש"ע י"ד סי' קלט סעיף ד:
יג ב ג ד מיי' שם הלכ' ג ד עוש"ע שם סעיף ג:
יד ה ו מיי' שם הלכה ד סמג שם:
טו ז מיי' שם הל' ג:

תורה אור השלם

1. זבח לאלהים יחרם בלתי לי׳ לבדו:
שמות כב יט
2. ומכל החי מכל בשר שנים מכל תביא אל התבה להחיות אתך זכר ונקבה יהיו:
בראשית ו יט
3. גם מעוף השמים שבעה שבעה זכר ונקבה לחיות זרע על פני כל הארץ:
בראשית ז ג
4. אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים היה בדרתיו את האלהים התהלך נח:
בראשית ו ט
5. ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים אשר הם זנים אחריהם חקת עולם תהיה זאת להם לדרתם:
ויקרא יז ז
6. השמר לך פן תנקש אחריהם אחרי השמדם מפניך ופן תדרש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם ואעשה כן גם אני:
דברים יב ל

לעזי רש"י

טייל"א. קרום על העין הפוגע בראייה.

מוסף רש"י

שהוא אסור לבני נח. להקריב לגבוה (לעיל ה: זבחים קסז). ומכל החי. על סם סייה עמיד נח להקריב מהן, דכתיב (בראשית ח) ויקח מכל הבהמה הטהורה וגו' (לעיל ה:). שחיין ראשי אברין שלה. ולמה לי לאחוורי עליהו לי לאו משום הקרבה שהקריב מהן בלאתו מן התיבה (זבחים שם). מלהחיות זרע נפקא. דטריפה אינה יולדת (שם). בדומין לך. למעוטי טריפה (שם). חמים בדרכיו. עניו וסבלן (שם) עניו ושפל רוח (לעיל ו:). וצדיק במעשיו. בלא חמס (שם). לצוותא בעלמא. אתך לאו למדרש בדומין לך אלא להוציאו שאינו עושה אלא לכבודו להיות לו לצוותא (זבחים קסז). לעמוד עמו י"ג חדשים בתיבה, ומיהו טריפה לא תעייל, שלא תמות ונטל הצוותא, אבל זקן וסרים שפיר דמי, קמ"ל (לעיל ו:). קמ"ל לחיות זרע. לאו לצוותא כני להו,ומהשתא על כרחך אתך יתירא הוא למידרש ביה בדומין לך (זבחים שם). לשוחטו בהמה למרקוליס. אע"פ שעבודתו דרך ביזיון לקקלו באכנים חה עובדו דרך כבוד, ולא קריגא ביה איכה יעבדו ואעשה כן ואפ"ה מנין שהוא חייב (זבחים קו:).

עין משפט נר מצוה

רבינו חננאל

אוקימנא בצואה לחה שמתחחכת והיא כעין חחיכת אבר אבר: שחט חגב לעבודת כוכבים ר' יהודה מחייב וחכמים פוטרים. אוקימנא כולי עלמא כעין פנים בעינן ושאני חגב הואיל וצואה דומה לצואר בהמה וכאילו בהמה שחט לעבודת כוכבים. ורבנן. לאו בהמה היא: אמר רב עבודת כוכבים שעבודתה במקל שיבר מקל בפניה חייב ונאסרת דשבירתה כעין זביחה היא. זרק מקל בפניה חייב שהרי דרך עבודתה במקל. ואינה נאסרת אותה המקל. דבעינן זריקה משתברת. כגון זריקת דם וליכא: ומקשינן אי הכי אבני מרקוליס אמאי אסורות הלא עבודתו בזריקת אבן היא והאבן אינה משתברת בעת זריקתה כזריקת דם. ופרקינן אבני מרקוליס אינן נאסרות אלא מפני שעושה אותן עבודת כוכבים וכבל יום מוסיף ומגדלה. ומקשינן הניחא לר"ע דאמר עבודת כוכבים של עובד כוכבים אסורה מיד. אלא לר' ישמעאל דאמר עד שתעבד אכתי לא פלחה ואמאי אסורות. ופרקינן כל אחת ואחת נעשית עבודת כוכבים ותקרובת לחברתה. בתרייתא תשתרי דעדיין לא נעבדה. ופריק רב אשי כל אחת ואחת נעשית תקרובת לעצמ' ותקרובת לחברתה. הנה גם היא כאלו נעבדה. ומקשינן עליה דרב מהא דתנן פרכילי ענבים ועטורות של שבלים אסורות משום תקרובת עבודת כוכבים והא הני לא כעין פנים איכא. דהא אין נקרבין בעזרה בתורת קרבן כיוצא באלו. וגם אינה כזריקה משתברת במאי נאסרין. ופרקינן כגון שבצרן וקצרן מתחלה לכך שנאסרו בשעת חתיכה שהיא כעין זביחה: א"ר יוחנן מנין לזובח בהמה בעלת מום לעבודת כוכבים שפטור שנאמר זובח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו כל הראוי לשם חייב בו לעבודת כוכבים ואוקימנא האי בעלת מום מחוסרת אבר היא אבל בעלת מום בדוקין שבעין חייב. דהא חזיא לגבוה לבני נח בבמה דידהו. שנאמר ומכל החי מכל בשר וגו' אמרה תורה הבא בשר שחיין ראשי אברין שבה. ומצאנו שהעלה מהן נח קרבן וכר"א דאמר מנין למחוסר אבר שאסור לבני נח שנאמר ומכל החי מכל בשר וגו' אמרה תורה הבא בהמה שחיין ראשי אבריה. ומקשינן

האי להכי הוא דאתא כו' ופשוטה היא כו' א"ר אלעזר מנין השוחט בהמה למרקוליס שחייב ת"ל

עד כאן. האי ולא יזבחו בפרשת שחוטי חוץ כתיב ועד פסוק זה הענין מדבר בקדשים שהקדישם בשעת איסור הבמות והקריבן בשעת איסור הבמות: **שהרי עונשן אמור.** שגילה לך הענין את עונשן שהן כרת: **מכאן ואילך.** האי ולא יזבחו עוד: **בשעה היתר.** קודם שהוקם המשכן והזהיר הכתוב שאע"פ שהיו מוקדשין לשם הקרבת במה לא יקריבום עוד בבמה שנאמר את זבחיכם זבחים העומדים קודם לכן שהתרתי בבמה לגבוה בשעת איסור הבמות כזובח על פני השדה לעבודת כוכבים: **זו מלוה עשה.** כאילו שהוקדשו קודם הקמת המשכן והקריבן אחרי כן בבמה שעובר בעשה: **יכול יהא ענוש כרת.** כאילו הקדישן בשעת איסור והקריבן דענוש בהן כרת לעיל: **ואם להם.** עשה ולא תעשה: **ואין אחרת להם.** כרת. אלמא לאזהרת שוחטי חוץ קדשים שהוקדשו בשעת היתר הבמות אתא ואזהרת מרקולים מנלן: **קרי ביה ולא יזבחו וקרי ביה ולא עוד.** (ב) והאי עוד לא איצטריך שדי אזהרה אתרוייהו ותחשביה תרי לאוי: **מתני' מנא ברשאו.** של מרקולים מעות כסות וכלים מותרין אפילו של גוי כדמפרש בגמרא: **גמ' עץ ואבן כסף וזהב אשר עמהם.** משמע שהיו מקריבין עץ ואבן וכסף וזהב וקרי ליה קרא שקולים אלמא כל מה דמקריבין קמיה מיתסר: **וכתוב אחד אומר לא תחמוד כסף וזהב עליהם.** אבל עץ ואבן לא כתיב: **הא כילד עמהן דומיא דעליהן מה עליהן דבר של גוי אסור.** הא כסף וזהב הוא אף עמהן דכתיב עץ ואבן אם של גוי הוא אסור ואם לאו מותר. ולקמן פריך הא מעות דבר של גוי הוא: **כל (ג) שעמהם.** דהא כתיב נמי עץ ואבן וסתם עץ ואבן לאו דגוי ניהו: **א"כ לא יאמר עליהם.** כוליה קרא לא איצטריך דהשתא מה שעמהן דאינו עליו ממש אשמועינן קרא דשקולים נינהו ואסירי שעליהן מיבעיא לן. לשון אחר כל שעמהן דאשר ריבויא הוא: **מעות דבר של גוי הוא.** ומאי קתני מתני' דמותר: **מקופלת.** מכופלת פלייד"א בלע"ז: **דסחיפא לה משכילתא אריסיה.** כפויה לו גביע אריסיה ואינה עשויה כמין כובע אלא כלי אריך ובלשון כנען אקדח"ן ונותנין בו מים כדאמרינן (שבת דף עז:) משיכלא משי כולה שמכסין בו בגדים ורוחצין בו ידיהן: **קלקלין.** מחילה היא פרוסה לפני עבודת כוכבים וקלקלין הוא כינוי של קלעים: **אפי' מים ומלח.** דלא לגוי הוא כיון דכעין פניס נינהו הוה תקרובת: **חוץ לקלקלין.** לאו משום תקרובת אתיה: **הלכך של גוי אסור.** דנפקא מאשר עמהן: **שאינו של גוי מותר.** ואפי' הוא כעין פניס דהא חוץ לקלקלין לא מנמי תקרובת: **אין קלקלין.** אין תורת קלקלין לא לפעול ולא למרקולים: **למאי.** הלכתא אין לו קלקלין: **אי נימא.** דלא מיתסר דבר שאין של גוי לפניס מקלקלין דידיה כשאר עבודת כוכבים: **השתא פעורי מפערין קמיה.** מתריזין לפניו: **אפי' חוץ לפניס דמי ומיתסר.** שהרי כל עבודתו דרך גזיזן וקלקלין הוי נמיעות ולכבוד הלכך לא שייכי ביה ולא מפסקי: **מתני' נהנין ממנה שלא בטובה.** שלא יעלו שכר לכומריה לאין הקדש לעבודת כוכבים כדאמרן בפ' כל הלמים (לעיל דף מד:): **גמ' עובדיה.** עובדי כוכבים העובדין אותה לא איכפת לן אי יהנין להו (ד) שאר טובת הנאה פותחת: **כ"ש אריסא.** דכיון דכולה דעבודת כוכבים אסור לתת שכר: **בכלים שנשתמשו בהן לעבודת כוכבים הכתוב מדבר.** ולקמן אמרו עבודת כוכבים אסור בהנאה. ושאינו לגוי עבודת כוכבים מותר: אמר ר' יוסי בר' חנינא נקטינן אין קלקלין לא לפעור ולא למרקוליס אלא אפילו חוצה לו כלפנים דמי והכל אסור. פרכילי ענבים ועטרות של שבולים. פי' קרבין לביכורים יונות שמנים וסלתות וכל דבר שכיוצא בו קרב על גבי המזבח אסור: עבודת כוכבים שיש לה מרחץ או גינה נהנין מהן שלא בטובה. ואוקמה אביי שלא בטובה כומרים. היה לעבודת כוכבים גינה ושל אחרים נהנין מהן בטובת הכומרים ושלא בטובת הכומרים. פירוש בטובת הכומרים שהיתה לכומרים טובה בהנאה: **פ"קא** עבודת כוכבים של עובד כוכבים אסורה מיד. ושל ישראל עד שתעבד. מתניתין מני ר' עקיבא היא. דתניא אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם מיכן אמרו עבודת כוכבים אינה אסורה אלא עד שתעבד שנאמר אשר עבדו שם. ושל ישראל מיד. דברי ר' ישמעאל מדכתיב ואת חטאתכם אשר עשיתם את העגל. משעת עשיה נאסרה עלי

אפילו מים ומלח אסור. פירוש ואפילו שאין עבודתה בכך דאי עבודתה בכך אפי' בכלי (ה) לוקה נמי והטעם שלפניס מן הקלקלין מקריבין כל דבר אע"פ שאינו גוי וטעם האיסור מטעם תקרובת חוץ לקלקלין דבר של גוי אסור מטעם תקרובת שאינו של גוי מותר כי אין מקריבין שם אלא דבר של גוי ולא כפ"ה שפירש דחוץ לקלקלין אין שם תקרובת ודבר של גוי אסור משום (ו) ולא תחמוד כסף וזהב א"כ גבי פעור קאמר חוץ כפניס דמיתסר ואמאי כיון שאין מביאין חוץ לקלקלין דבר של תקרובת ומיס ומלח אינו לגוי: תנהו

עד כאן הוא מדבר בקדשים שהקדישן בשעת איסור הבמות והקריבן בשעת איסור הבמות שהרי [א]עונשן אמור שנאמר [1]ואל פתח אהל מועד לא הביאו וגו' עונש שמענו אזהרה מנין ת"ל [2]פן תעלה עולותיך וכדר' אבין א"ר [ב]אילא [ג]דאמר ר' אבין א"ר אילא כל מקום שנאמר השמר ופן ואל אינו אלא בלא תעשה מכאן ואילך הוא מדבר בקדשים שהקדישן בשעת היתר הבמות והקריבן בשעת איסור הבמות שנאמר [3]למען אשר יביאו בני ישראל את זבחיהם אשר הם זובחים שהתרתי לך כבר על פני השדה מלמד שכל הזובח בבמה בשעת איסור הבמות מעלה עליו הכתוב כאילו הוא זובח על פני השדה והביאום לה' זו מצות עשה ומצות לא תעשה מנין ת"ל [4]ולא יזבחו עוד את זבחיהם יכול יהא ענוש כרת ת"ל [4]חקת עולם תהיה זאת להם ולא אחרת להם אמר רבא קרי ביה ולא יזבחו וקרי ביה ולא עוד: **מתני'** [5]מצא בראשו מעות כסות או כלים הרי אלו מותרין פרכילי ענבים ועטרות של שבלים ויינות ושמנים וסלתות [6]וכל דבר שכיוצא בו קרב ע"ג המזבח אסור: **גמ'** מנהני מילי א"ר חייא בר יוסף א"ר אושעיא כתוב אחד אומר [5]ותראו את שקוציהם ואת גלוליהם עץ ואבן כסף וזהב אשר עמהם וכתוב אחד אומר [6]לא תחמוד כסף וזהב עליהם הא כיצד עמהם דומיא דעליהם מה עליהם [7]דבר של גוי אסור שאינו של גוי מותר אף עמהם דבר של גוי אסור ושאינו של גוי מותר ואימא עליהם דומיא דעמהם מה עמהם כל מה שעמהם אף עליהם כל (ה) שעליהם א"כ לא יאמר עליהם מעות דבר של גוי הוא אמרי דבי ר' ינאי [8]בכים קשור ותלוי לו בצוארו כסות דבר של גוי הוא אמרי דבי ר' ינאי [9]בכסות מקופלת ומונחת לו על ראשו כלי דבר של גוי הוא אמר רב פפא [10]דסחיפא ליה משכילתא אריסיה אמר רב אסי בר חייא [11]כל שהוא לפנים מן הקלקלין אפי' מים ומלח אסור חוץ לקלקלין דבר של גוי אסור שאינו של גוי מותר א"ר יוסי בר חנינא [12]נקטינן אין קלקלין לא לפעור ולא למרקולים למאי אילימא דאפי' פנים כחוץ דמי ושרי השתא פעורי מפערין קמיה מים ומלח לא מקרבין ליה אלא [13]אפי' חוץ כבפנים דמי ואסור: **מתני'** [7]עבודת כוכבים שהיה לה גינה או מרחץ נהנין מהן שלא בטובה ואין נהנין מהן בטובה היה שלה ושל אחרים נהנין מהן (בין)[ד] בטובה (ובין)[ד] שלא בטובה [8]עבודת כוכבים של עובד כוכבים אסורה מיד ושל ישראל אין אסורה עד שתיעבד: **גמ'** אמר אביי בטובה בטובת כומרין שלא בטובה שלא בטובת כומרין לאפוקי טובת עובדיה דשרי איכא דמתני לה אסיפא [9]היה שלה ושל אחרים נהנין מהן בטובה ושלא בטובה אמר אביי בטובה בטובת אחרים שלא בטובה שלא בטובת כומרין מאן דמתני אסיפא כ"ש ארישא ומאן דמתני ארישא אבל אסיפא כיון דאיכא אחרים בהדה אפי' בטובת כומרין נמי שפיר דמי: עבודת כוכבים של עובד כוכבים אסורה מיד: מתני' מני ר"ע היא דתניא [7]אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים בכלים שנשתמשו בהן לעבודת כוכבים הכתוב מדבר יכול עשאום ולא גמרום גמרום ולא הביאום הביאום ולא נשתמשו בהן יכול יהו אסורים ת"ל אשר עבדו שם הגוים [10]שאין אסורין עד שיעבדו מכאן אמרו עבודת כוכבים של עובד כוכבים אינה אסורה עד שתיעבד ושל ישראל אסורה מיד דברי ר' ישמעאל [11]ר"ע אומר חילוף הדברים עבודת כוכבים של עובד כוכבים אסורה מיד ושל ישראל עד שתיעבד אמר מר בכלים שנשתמשו בהן לעבודת כוכבים הכתוב מדבר הא מקומות כתיב אם אינו ענין למקומות דלא מיתסרי דכתיב [7]אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם תנהו

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פי"ח מהל' מעשה קרבנות הלכ' כ סמג עשין קפט:
יז ב מיי' פ"ח מהל' עבודת כוכבים הל' טז סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קלט סעיף ז:
יח ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:
יט ד ה ו ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:
כ ח ט מיי' שם הלכ' טו טז טוש"ע שם סעיף ה:
כא י מיי' שם הלכ' יז סמג שם טוש"ע י"ד סי' קמג סעיף ג:
כב כ מיי' שם הלכ' ד סמג שם טוש"ע י"ד סי' קלט סעיף ח:
כג ל מיי' שם הלכ' יז סמג שם טוש"ע י"ד סי' קמג סעיף ג:

רבינו חננאל

ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים וגו' עד כאן הוא מדבר בקדשים שהקדישן בשעת איסור הבמות והקריבן בשעת איסור הבמות בחוץ (שנאמר) שהרי כתיב ואל פתח אהל מועד לא הביאו וכתיב ונכרת. עונש שמענו. אזהרה מנין שנאמר השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה כי אם במקום. וקי"ל דכ"מ שנא' בו (השמר פן ואל) אינו אלא בלא תעשה. מיכן והילך הכתוב מדבר בקדשים שהקדישן בשעת היתר הבמות והקריבן בחוץ בשעת איסור הבמות שנאמר למען אשר יביאו בני ישראל את זבחיהם שהיו מותרין להן. על פני השדה. מלמד שכל הזובח בבמה כאילו זובח לשדה. והביאום לה' זו מצות עשה. מצות לא תעשה מנין ת"ל ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים ואין שעירים אלא שדים כדכתיב ושעירים ירקדו שם. אשר הם זונים אחריהם לרבות שאר עבודת כוכבים. חקת עולם. לבית עולמים. תהיה בזמן הזה. זאת להם ואין חייבין עליהן כרת. לדורותם שנוהג הדבר לדורות: ופרוק רבא קרי ביה ולא יזבחו אזהרה כמו שאמרנו. וקרי ביה ולא עוד לרבות אפילו שלא כדרכן: **מתני'** מצא בראשו מעות כסות או כלים הרי אלו מותרין. מנא לן דכתיב בהאי קרא ותראו את שקוציהם [וגו'] כסף וזהב אשר עמהם וכתיב לא תחמוד כסף וזהב עליהם. (וכתיב ולקחת לך). הא כיצד עליהם דומיא דעמהם ג). מה עמהם של גוי הוא דאסור. אף עליהם דבר של גוי הוא דאסור. ודחינן אדרבה עמהם דומיא דעליהם מה עליהם כל מה שעליהם אף עמהם כל מה שעמהם. ופרקינן אם כן לא יאמר עמהם למה נאמר עמהם. לומר דבר שהוא עמה לגוי הוא שאסור. ואוקימנא למתני' דקתני מעות. בכיס קשור ותלוי לה בצוארה של עבודת כוכבים. כסות בטלית מקופלת ומונחת לה על ראשה. כלים כגון ספל ומשיכלה וכיוצא בהן שבראשה. שאלו כולן אינם עושים לגוי. ואסיקנא כל דבר שהוא עם עבודת כוכבים לפנים מן הקלקלין. פירוש החדר שהיא נתונה בו אפילו מים ומלח אסורין הן. חוץ מן הקלקלין דבר שהוא לגוי עבודת כוכבים אסור בהנאה. ושאינו לגוי עבודת כוכבים מותר: אמר ר' יוסי בר' חנינא נקטינן אין קלקלין לא לפעור ולא למרקוליס אלא אפילו חוצה לו כלפנים דמי והכל אסור. פרכילי ענבים ועטרות של שבולים. פי' קרבין לביכורים יונות שמנים וסלתות וכל דבר שכיוצא בו קרב על גבי המזבח אסור: עבודת כוכבים שיש לה מרחץ או גינה נהנין מהן שלא בטובה. היה לעבודת כוכבים גינה ושל אחרים נהנין מהן בטובת הכומרים ושלא בטובת הכומרים. פירוש בטובת הכומרים שהיתה לכומרים טובה בהנאה: **פ"קא** עבודת כוכבים של עובד כוכבים אסורה מיד. ושל ישראל עד שתעבד. דתניא אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם מיכן אמרו עבודת כוכבים אינה אסורה אלא עד שתעבד שנאמר אשר עבדו שם. ושל ישראל מיד. דברי ר' ישמעאל מדכתיב ואת חטאתכם אשר עשיתם את העגל. משעת עשיה נאסרה עלי

ג) מדברי רבינו נראה דגרס להיפך מגי' דיקן ואולי דע"ק נפל בכאן וא"ע.

מסורת הש"ס

ה) [נ"ל אילעא], ב) מכות יג: זבחים קו. מנחות לו: נכו: עירובין לו. סוטה ה. שבועות ד. ו:, ג) [עי' פירושו בכ"מ ד"ע ויוסף ה. ד"ה והא"ל נחמן], ד) לעיל מד:, ה) כ"ש ל מ"ז וכ"ל נהנין מהן בטובה ובלא בטובה, ו) [לעיל יט:], ז) [סה חולין ח:].

תורה אור השלם

1. וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֱבִיאוּ לְהַקְרִיב קָרְבָּן לַיְיָ לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְיָ דָּם יֵחָשֵׁב לָאִישׁ הַהוּא דָּם שָׁפָךְ וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוֹ: ויקרא יז ד
2. הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תַּעֲלֶה עֹלֹתֶיךָ בְּכָל מָקוֹם אֲשֶׁר תִּרְאֶה: דברים יב יג
3. לְמַעַן אֲשֶׁר יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת זִבְחֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם זֹבְחִים עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה וְהֱבִיאֹם לַיְיָ אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל הַכֹּהֵן וְזָבְחוּ זְבָחִי שְׁלָמִים לַיְיָ אֹתָם: ויקרא יז ה
4. וְלֹא יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת זִבְחֵיהֶם לַשְּׂעִירִים אֲשֶׁר הֵם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם חֻקַּת עוֹלָם תִּהְיֶה זֹאת לָהֶם לְדֹרֹתָם: ויקרא יז ז
5. וְתִרְאוּ אֶת שִׁקּוּצֵיהֶם וְאֶת גִּלּוּלֵיהֶם עֵץ וָאֶבֶן כֶּסֶף וְזָהָב אֲשֶׁר עִמָּהֶם: דברים כט טז
6. פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ לֹא תַחְמֹד כֶּסֶף וְזָהָב עָלֵיהֶם וְלָקַחְתָּ לְךָ פֶּן תִּוָּקֵשׁ בּוֹ כִּי תוֹעֲבַת יְיָ אֱלֹהֶיךָ הוּא: דברים ז כה
7. אֹבֵד תְּאַבְּדוּן אֶת כָּל הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר עָבְדוּ שָׁם הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתֶּם יֹרְשִׁים אֹתָם אֶת אֱלֹהֵיהֶם עַל הֶהָרִים הָרָמִים וְעַל הַגְּבָעוֹת וְתַחַת כָּל עֵץ רַעֲנָן: דברים יב ב

הגהות הב"ח

(א) גמ' כל מה שעליהם א"כ: (ב) רש"י ד"ה קרי ביה וכו' דהאי עוד: (ג) ד"ה כל מה שעמהם: (ד) ד"ה עובדיה וכו' יהנין להו שכר טובת: (ה) תוס' ד"ה אפילו וכו' אפילו בכלי מלא יאוה: (ו) בא"ד משום לא תחמוד כסף וזהב דא"כ קשה נגי פעור דקאמר חוץ:

לעזי רש"י

פלייד"א. מקופל.
אקדו"ן [אוקדו"ן]. דלי.

מוסף רש"י

נקטינן. מסורת מתניתין, מהא מרבותינו (ערובין ה:). שלא בטובה. שלא יחזיק טובה לכומרים, ובהגלה לא מיתסר כדתמרינן אין הקדש לעבודת כוכבים עד שיקריב לפניו בתקרובת (לעיל מד:). עד שיעבדו. עד שישתמשו בהן לעבודת כוכבים (לעיל יט:; חולין ח:). ושל ישראל. שעשה ישראל לגרמו לומרה לעבודת כוכבים (לעיל יט:).

מסורת הש"ס

א) [מגילה כ: ב"ק סה:], ב) [מתוספתא דמגילתן פ"ו ה"ב] אתא עבדו סם: בסתר: ואימא דעבוד כוכבים. עד שתעבד: ור"ע. דאמר בגל ישראל עד שתעבד האי מועבת ה' [סם מ] לאו דמיתסר משעת עשייתה אלא ה"ק אדור משעת עשייה דעשייה מביאתו לידי תועבה שעובדה: שפוסל אלוהו. שיכול לבטלו: כפיב לא תחמוד וכתיב ולקחת לך. ותרוייהו בחד קרא וריש דקרא פסילי אלהיהם תשרפון באש לא תחמוד וגו': ה"ק פיסלו לאלוה. שיפה לעבודת כוכבים לא תחמוד: פסלו מאלוה. שבטלו מלשון פסולת ולקחת לך דפסילי דרישא דקרא תרי גווני משמע ודרשינן ליה לאיסור ואהיתר דקרא: דכתיב שבסתר. עבודות שבסתר הוא עובדה שלא ישמעו ב"ד ויסקלוהו: שטעונה גניזה. דכשהיא שלימה (ג) גנוזה בקרקע: מה מזבח טעון גניזה. דהא אסור בהנאה: אצל מזבח. תלמידי חכמים. דלשיה אוקימין בדיין שאינו הגון הלכך מזבח נמי בגברי: ריפך כלי. כלי שנשבר והקיש עליו בקורנס עד שריקעו ותפשטו ונתמלא פגימתו: כין לר' ישמעאל כו' משמשי עבודת כוכבים של עובד כוכבים אין אסורין עד שיעבדו. כדאמרן לעיל (דף נא:) הביאום ולא נשמשו בהן יכול יהו אסורין ת"ל אשר עבדו) ור"ע בעבודת כוכבים עצמה פליג אבל בכלים לא פליג: משמשין. דישראל ממשמשי עבודת כוכבים דעובד כוכבים גמר ולא מיתסר עד שישתמשו בהן לעבודת כוכבים: עשה. עשאו ו) כולו לעבודה (ג) מתחילה: חזרו לטומאתן ישנה. ולריכה עדילה ובילילות השבת (שבת טז:) מפרש טעמא גזרה שמא יאמרו טבילה בת יומא עולה. וקא מיבעיא (ד) כלי שנשתמשו בו לעבודת כוכבים ואמרי' במסכת שבת בפ' א"ר עקיבא (דף פג.) משמשיה טמאין שברן כדי לטהרן וחזר וריתכן לעבודת כוכבים ועדיין לא נשתמשו בו מי הדר לטומאה קמייתא או לא: מי אמרינן ה"מ. דחזרין לטומאתן ישנה דאורייתא: אבל. טומאת עבודת כוכבים דרבנן היא (ה) וקרקי אמתכתא בעלמא: שאר טומאות דרבנן. כגון ה) כלי דמטמאו משקין דמדאורייתא לא מטמאו משקין כלי ורבנן גזור משום משקה זב וחבה כגון רוקו ומימי רגליו דאב הטומאה נינהו ומטמאו כלי: חדא מנו חדא. כלומר בשאר טומאות נמי מיבעיא ליה והאי דנקט עבודת כוכבים שאינה אחרת ו) [היא] הנשאלת מתוך פשטה של ראשונה את"ל בשאר טומאות דרבנן לא הדרי הכא מאי: הקרובה עבודת כוכבים של אוכלין מהו מי. סלקא טומאה מיניהו ע"י ביטול או לא: ותיבעי לך כלים. שנשתמשו בהן לעבודת כוכבים אי סלקא טומאה מיניהו כי היכא דסלקא איסורא: כיון דאיתיה להו טהרה. כשאר ז) טומאות במקום הכא דמקוה דידיה היינו ביטול כיון דאיסורא בטיל מיניהו טומאה ודאי נמי סלקא: כי קמיבעיא לן אוכלין. דלית להו טהרה כשאר ז) טומאות במקום: ותיבעי ליה עבודת כוכבים. של אוכלין כגון השתחוה לפת ותיבעי לך אי סלקא טומאה בביטול או לא: מאי

תנהו ענין לכלים. ולא דמי למקרובת הר שהתרנו לעיל בפ' כל הכלמים (דף מה. ד"ה אלהיהם) דשאני התם דכתיב (תהלים קו) ויאכלו זבחי מתים ומייתי נפקא לן מקרובת עבודת כוכבים וקרא כי כתיב בפעור כתיב שהוא תלוש ונאסר ולהכי מקרובתו אסורה אבל גבי עבודת כוכבים של מחובר לא מצינו איסור בתקרובתו אלא גבי כלים כדמסיק הכא (ו) ואע"ג דדברי קבלה הן עד דאתא דוד וגמרא גמירי לה ואתא דוד ואסמכיה אקרא: ורבי עקיבא דלא מקיש בו'. האי ב)(ואת) לא הוצרך אלא לאפוקי מדרשא דר' ישמעאל דאילו ר"ע טעמא מפסילי אלהיהם: מה מזבח טעון גניזה. כמו כלי שרת דאמרינן שגוזה אף אשרה טעונה גניזה פירוש ביעור בלא הנאה כמו עגל ששחקוהו וחרוהו ומיהו מעגל ליכא למילף (ו) בין לר' יוסי בין לרבנן דלר' יוסי שמא בשביל כבודן של ישראל שאירעה להם תקלה וקלון על ידו עשה כן ולרבנן בקש לבודקן כסוטות: תבעי ליה שאר טומאות דרבנן. פירוש בכלים שנטמאו במשקין כמו שפ"ה ובכלים שעיקר טומאתן לחלייתה דאילו בכלי זכוכית תנן ובפ"ק דשבת (דף טז.) מייתי לה דאין מחזירין לטומאתה ישנה והיינו משום דעיקר טומאתן אף בשרן ובמת מגבש אינם אלא מדרבנן: כיון

תנהו ענין לכלים מכאן אמרו עבודת כוכבים של עובד כוכבים אינה אסורה אלא עד שתעבד ושל ישראל מיד והא בכלים אוקימנא לה אמר קרא [1]אשר אתם יורשים אותם את אלהיהם מקיש אלהיהם לכלים מה כלים עד שיעבדו אף אלהיהם נמי עד שיעבדו ור"ע דלא מקיש אמר לך ו)את הפסיק הענין ורבי ישמעאל אשכחן עבודת כוכבים של עובד כוכבים דאין אסורה עד שתעבד דישראל דאסורה מיד מנא ליה סברא הוא מדעובד כוכבים עד שתעבד דישראל אסורה מיד אימא דישראל כלל וכלל לא השתא גניזה בעיא איתסורי לא מיתסרא ואימא כדעובד כוכבים אמר קרא [2]ואת חטאתכם אשר עשיתם את העגל משעת עשייה קם ליה בחטא אימא ה"מ למיקם גברא בחטא איתסורי לא מיתסרא אמר קרא [3]ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה משעת עשייה קם ליה בארור אימא ה"מ למיקם גברא בארור איתסורי לא מיתסרא תועבת ה' כתיב ור"ע דבר המביא לידי תועבה ור"ע עבודת כוכבים של עובד כוכבים דאסורה מיד מנא ליה אמר עולא אמר קרא [4]פסילי אלהיהם תשרפון באש משפסלו נעשה אלוה ואידך ההוא מיבעי ליה לכדתני רב יוסף דתני רב יוסף ז)מנין לעובד כוכבים שפוסל אלוהו שנאמר פסילי אלהיהם תשרפון באש ואידך נפקא ליה מדשמואל דשמואל רמי כתיב [4]לא תחמוד כסף וזהב עליהם וכתיב ולקחת לך הא כיצד פסלו לאלוה לא תחמוד פסלו מאלוה ולקחת לך ור"ע אשכחן עבודת כוכבים של עובד כוכבים דאסורה מיד דישראל עד שתעבד מנלן אמר רב יהודה אמר קרא [3]ושם בסתר עד שיעשה לה דברים שבסתר ואידך ההוא מיבעיא ליה לכדרבי יצחק דא"ר יצחק מנין לעבודת כוכבים של ישראל שטעונה גניזה שנאמר ושם בסתר ואידך נפקא ליה מדרב חסדא אמר רב דאמר רב חסדא אמר רב מנין לעבודת כוכבים של ישראל שטעונה גניזה שנאמר [5]לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח מה מזבח טעון גניזה אף אשרה טעונה גניזה ואידך ההוא מיבעי ליה לכדר"ל ז)דאמר ר"ל [8]כל המעמיד דיין שאינו הגון כאילו נוטע אשרה בישראל שנאמר [6]שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך וסמיך ליה לא תטע לך אשרה כל עץ אמר רב אשי [9]ובמקום תלמידי חכמים כאילו נטעו אצל מזבח שנאמר אצל מזבח בעי רב המנונא ריתך כלי לעבודת כוכבים מהו עבודת כוכבים דמאן אילימא עבודת כוכבים דעובד כוכבים בין לר' ישמעאל ובין לר"ע משמשי עבודת כוכבים הן [10]ומשמשי עבודת כוכבים אין אסורין עד שיעבדו ואלא עבודת כוכבים דישראל אליבא דמאן אילימא אליבא דר"ע השתא היא גופה לא מיתסר' עד שתעבד משמשיה מיבעיא ואלא אליבא דרבי ישמעאל דאמר אסורה מיד מאי משמשין ממשמשין גמרינן מה התם עד שיעבדו אף הכא עד שיעבדו או דלמא מינה גמר מה היא אסורה מיד אף משמשיה אסורין מיד מאי איריא דקא מיבעיא ליה ריתך כלי תיבעי ליה עשה רב המנונא משום טומאה ישנה קמיבעיא ליה דתנן ז)כלי מתכות פשוטיהן ומקבליהן טמאין [11]נשתברו טהרו חזר ועשאן כלים (ח) [12]יחזרו לטומאה ישנה והכי קמיבעיא ליה כי הדרא טומאה ה"מ לטומאה דאורייתא אבל טומאה דרבנן לא או דלמא ל"ש ותיבעי ליה שאר טומאות דרבנן חדא מגו חדא קמיבעיא ליה טומאה דרבנן מי הדרא או לא הדרא את"ל לא הדרא טומאה דעבודת כוכבים משום חומרא דעבודת כוכבים מי שויוה רבנן כטומאה דאורייתא או לא [13]תיקו בעי מיניה ר' יוחנן מר' ינאי תקרובת עבודת כוכבים של אוכלים מהו מי מהניא להו ביטול לטהרינהו מטומאה או לא ותיבעי ליה כלים כלים לא קמיבעיא ליה כיון דאית להו טהרה במקוה [14]טומאה נמי בטלה כי קמיבעיא ליה אוכלין ותיבעי ליה עבודת כוכבי' גופה עבודת כוכבים [15]לא מיבעיא ליה

מקיש אלוהות. למקומות דאוקמינן בכלים: מה כלים עד שיעבדו. דכתיב [דברים יג] אשר עבדו שם: בשמא גניזה בעיא. דילפינן לקמן מוסיף בסתר: ואימא דעבוד כוכבים. עד שתעבד: ור"ע. דאמר בגל ישראל עד שתעבד האי מועבת ה' [שם מ] לאו דמיתסר משעת עשייתה

תורה אור השלם

1. אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים אשר אתם יורשים אתם את אלהיהם על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן: דברים יב ב
2. ואת חטאתכם אשר עשיתם את העגל לקחתי ואשרף אתו באש ואכת אתו טחון היטב עד אשר דק לעפר ואשלך את עפרו אל הנחל הירד מן ההר: דברים ט כא
3. ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה תועבת יי מעשה ידי חרש ושם בסתר וענו כל העם ואמרו אמן: דברים כז טו
4. פסילי אלהיהם תשרפון באש לא תחמד כסף וזהב עליהם ולקחת לך פן תוקש בו כי תועבת יי אלהיך הוא: דברים ז כה
5. לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח יי אלהיך אשר תעשה לך: דברים טז כא
6. שפטים ושטרים תתן לך בכל שעריך אשר יי אלהיך נתן לך לשבטיך ושפטו את העם משפט צדק: דברים טז יח

הגהות הב"ח

(א) גמ' חזר ועשאן כלים חזרו לטומאה וכו' כי הדרא טומאה. נ"ב הכא ליכא למימר מין לאיש (להו טהרה במקוה) טומאה נמי בעלה דבכלי של ישראל קא מיבעיא ליה ולא בשל עובד כוכבים אי נמי בכלי של [עובד כוכבים ובעבודת כוכבים] של ישראל קאמר לית ליה ביטול: (ב) רש"י ד"ה שטעונה וכו' שלימה גנוזה בקרקע: (ג) ד"ה עשה עשאו כולו לעבודת כוכבים מתחילתו: (ד) ד"ה חזרו וכו' וקא מיבעיא ליה כלי: (ה) ד"ה אבל וכו' וקרקי. נ"ב לעיל בדף מז ע"ב: (ו) תוס' ד"ה תנהו וכו' ותע"ג דדברי קבלה. נ"ב פי' האי קרא דיאכלו זבחי מתים: (ז) ד"ה מה וכו' כין לר' יוסי. נ"ב לעיל בדף מד:

עין משפט נר מצוה

כד א ב מיי' פ"ג מהל' סנהדרין הל' ח סמג לאוין קלח:
כה ג מיי' פ"ז מהל' עבודת כוכבים הלכה ד סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קלט סעיף ח:
כו ד מיי' פ"א מהל' כלים הלכה ט סמג עשין רמו:
כז ה מיי' שם פ"ב הלכ' ח ופי"א הלכ' ז סמג שם:
כח ו מיי' שם פי"ב הלכה ח:
כט ז מיי' שם הלכה י: ל ח מיי' שם הל' ט: לא ט מיי' פ"ו מהל' שאר אבות הטומאה הלכה ז:

מוסף רש"י

כל עץ. משמע דיין, דכתיב (דברים כג) כי האדם עץ השדה ומוקמינן ליה בתלמיד (סנהדרין ז:). נשברו טהרו. דתיבה כלי (שבת טז.).

רבינו חננאל

כתיב ואשרוף אותו באש. ר' עקיבא אומר חילוף הדברים של עובד כוכבים אסור מיד שנאמר פסילי אלהיהם תשרפון באש משעת עשיה שנפסל נאסר ועליו אמרה תורה תשרפון באש: שמואל רמי כתיב פסילי אלהיהם תשרפון באש וכתיב ולקחת לך. הא כיצד פסלו לאלוה תשרפון באש. פסלו מאלוה ולקחת לך. עבודת כוכבים של ישראל אינה אסורה אלא עד שתעבד. דברי ר' עקיבא שנאמר ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכ' וגו' ושם בסת' עד שיעשה לה דברים שבסתר. והיא עבודתה. ומנין שטעונה גניזה שנא' ולא תטע לך אשרה [כל עץ] אצל מזבח ה' וגו' מה מזבח טעון גניזה אף אשרה טעונה גניזה. ור' ישמעאל האי קרא מיבעי ליה לכדריש לקיש דאמר כל המעמיד דיין לישראל שאינו הגון כאילו נטע אשרה שנאמר לא תטע לך אשרה כל עץ וגו'. וסמיך ליה לעיל מן הענין שופטים ושוטרים תתן לך וגו'. אמר רב אשי ובמקום תלמידי חכמים כאילו נטע אצל המזבח שנאמר אצל מזבח ה' אלהיך אשר תעשה לך: בעי רב המנונא ריתך כלי לעבודת כוכבים. פירוש רצף כלי בכור לשם עבודת כוכבים מהו. ואמרינן מאי קמבעיא ליה כלים משמשי עבודת כוכבים נינהו. והיא לשם עבודת כוכבים דעובד כוכבים קאמר. בין לר' ישמעאל בין לר' עקיבא אין אסורין אלא משעבד. דהא לא חלקו אלא בעבודת כוכבים עצמה. ואסיקנא לשם עבודת כוכבים דישראל ואליבא דר' ישמעאל דאמר עבודת כוכבים דישראל אסורה מיד מאי משמשי עבודת כוכבים כי עבודת כוכבים עצמה דמו. מה היא אסורה מיד אף משמשיה אסורין מיד אי לא. ואמרינן אמאי בעי ריתך דהוה כבר כלי. ליבעי

מעשה בתחלה. ופרקינן אין הכי נמי. כלומר עשה הוה ליה למיבעא מיהו רב המנונא לא בעא ריתך אלא משום טומאה ישנה. דתנן כלי מתכות פשוטיהן ומקבליהן טמאים נשברו טהרו. חזר ועשה מהן כלים חזרו לטומאתן הישנה. ומיבעיא ליה הכי נמי מילי טומאה ישנה בטומאה דאורייתא אבל טומאה דרבנן. ותיבעי ליה שאר טומאות דרבנן ואמרינן חדא מגו חדא קמיבעיא ליה טומאה דרבנן הדרא אי לא הדרא. אם תמצא לומר לא הדרא טומאת עבודת כוכבים כיון דחמירא אוקמוה רבנן אדאורייתא. או דלמא לא שנא. תיקו: בעא מניה ר' יוחנן מר' ינאי תקרובת עבודת כוכבים של אוכלים מהו. פי' אם יחזור ויבטלם בטלה טומאתן אי לא. ותיבעי ליה כלים. כלים לא מיבעיא ליה כיון דאית להו טהרה במקוה כי מבטיל להו בשבורה טומאה נמי בטילה. כי קא מיבעיא אוכלין. ותיבעי ליה עבודת כוכבים גופה עבודת